

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

Firma Selma Hägglund

.....
PARFYM-MAGASIN

38 HAMNGATAN 38
STOCKHOLM

Allm. Tel. 84 07 - - - Riks Tel. 23 57

Handarbetsaffären

19 Västra Trädgårdsgatan
(Mitt för Nord. Komp.)

Linnen, Tunna tyger, Rit-
ningar o. Materialier
billigt.

Ständiga kunder.

Var och en, som försökt Salubrin och enligt bruksanvisningen använt det till hävande av värk, svullnad och blodstockningar i följd av yttre skador, är en kund, som icke vill vara i saknad därav och i sin ordning rekommenderar det för sina vänner. Partilager hos Geijer & C:o, Sthlm.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

15 NOVEMBER 1917

HÄFTE 18

Efter fyra hundra år.

“Tro är icke den mänskliga inbillning eller dröm, som somliga hålla för tro. — O, denna tro, det är ett levande, skapande, verksamt, mäktigt ting, så att det är omöjligt, att han icke utan uppehåll skulle verka det gott är. Han frågar icke heller, om några goda verk finnas att göra, utan innan man frågar, har han redan gjort dem och är alltid stadd i görande. — Tro är en levande, besinningsfull tillförsikt till Guds nåd, så viss att man tusende gånger skulle kunna dö därpå. Och sådan tillförsikt och kännedom av den gudomliga nåden gör människan glad, frimodig och villig emot Gud och alla kreatur — — så att det är omöjligt att skilja gärning från tro, ja, så omöjligt, som brännande och lysande kan skiljas från elden.” (Ur Luthers företalt. Romarebrevet, Erl. Ausg. 63, 124 f.)

Liv, skapelse, eld, trygghet — se där vad Luther fann karakteristiskt för tron. Död, förstörelse, trötthet, oro — är inte det väsentligt för oss jubilerande, antingen vi säga oss “tro” eller icke? Vi längta, sörja, ana, bedja kanske. Och mer än “tusende gånger” dö vi, millioner av oss dö. Men inte

för vad vi tro på utan för — vad vi inte tro på. Ty intet enda människohjärta tror på våldets makt, den hör bara till erfarenhetens, inte mera till trons värld. Och därför är heller ingen seger till båtнад. “Te Deum” stockar sig i halsen på allt för många, intet nu levande folk lär kunna sjunga den med sådan känsla och övertygelse som den förr sjöngs, efter det “Guds fiender” blivit nedgjorda, förr, när man med gott samvete kunde se på liv som på ting. Och kanske har biologien där hjälpt oss mera än teologien. Gud bryr sig icke om vad vi kalla våra “-ologier”; den mest levande är alltid Guds fortskaffningsmedel!)

Att jorden är full ej blott av dödade liv, utan av blödande hjärtan, som ej längre kunna sjunga Te Deum efter slutad bragd — det är dock som en gnista, ett frö, om ock det är långt till eld, liv, skapelse, tro. “Det förskräckta hjärtat”, “samvetets trångmål” — det var hos Luther en förutsättning för tro. “Ty dessa äro de två förnämsta Guds verk uti människorna, nämligen först att förskräcka och sedan

att rättfärdiga och levandegöra dem som förskräckta äro.“

Ett trons jubileumsminne är svårt att fira. Ty tro är skapa mera än minnas. “Han frågar icke efter“, kunde man säga, om goda verk äro gjorda, han längtar efter att bli använd till nya, levande gärningar, som skola göras!

Men om vi ej kunna begå trons fyra-hundraårsminne med tillbörligt jubel, så nog kunna vi fira “samvetsförskräckelsernas“ med tillräcklig ångest. De plöja i själarnas jord, de gå genom kropparnas nöd — där det nämligen finns en själ och där det äges någon nöd. Ty fattigast äro de ibland oss, som i dessa dagar

varken ha rum för någon nöd eller någon själ, där plojen kunde gå och frön kunde gro. —

De nya teserna?? “Innan man frågar, har han redan gjort dem.“ De nya teserna, vilkas innebörd vi ännu ej lärt oss förstå, de stå, också de, i allhelgonadagssammanhang. Skrivna, nej, ristade bli de i mänsklighetens historia. Icke med bläck, utan med blod. Och därför går det så oändligt långsamt för oss att läsa och att förstå. Våra ögon äro ännu så skumma. Och bläck torkar fortare än tårar. Och en ovanlig människa syns mera än de tusen, tusen vanliga, som historien nu tog i tjänst för att söka väcka oss.

EMILIA FOGELKLOU.

Fredrika-Bremer-Förbundet om sjuksköterskornas utbildning och arbetsförhållanden.

I Herthas sjätte häfte för året har redogjorts för det betänkande, som avgivits av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunnige angående den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden. Sedan dessharsakkunniges utredning varit föremål för ingående överläggningar inom förbundets sjukvårdskommitté, som dessutom inbjudit representanter för Sophiahemmet, Röda Korsets Sjuksköterskehem och Svensk Sjuksköterskeförening till gemensam rådplägning i denna för sjuksköterskorna och sjukvården så viktiga fråga. Man enades därvid om vissa huvudpunkter såväl i vad rörde en anslutning till som ett avståndstagande från sakkunniges förslag, och man beslöt vidare anhålla hos resp. styrelser att de vid avgivande av sina yttranden med anledning av betänkandet ville framföra en del önske-

mål med avseende på de förhållanden utredningen berörde. Sedan sjukvårdskommittén även meddelat sig med sjukvårdskommittén i Göteborg, framlades för förbundets styrelse de principer kommittén ansåg böra ligga till grund för styrelsens yttrande, varvid styrelsen uppdrog åt kommittén att uppsätta förslag till skrivelse. Denna har nu godkänts av styrelsen, och då den bäst klargör vilken ståndpunkt förbundet intar i denna fråga, meddelas den härmed i sin helhet.*

TILL KONUNGEN.

Genom skrivelse av den 26 januari 1917 har Eders Kungl. Maj:t beha-

*Mot skrivelsen har reservation anmälts av en av sjukvårdskommitténs medlemmar, doktor H. Toll, som anser att en ett-årig grundläggande kurs bör utgöra minimikravet för statens godkännande av sjuksköterskornas utbildning.

gat uppmana Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse att yttra sig över det av inom Kungl. Civildepartementet tillkallade sakkunnige den 28 december 1916 avgivna "betänkande angående den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden", och får styrelsen med anledning härav anföra följande.

Sakkunnige ha framlagt en utomordentligt överskådlig och värderik sammanfattning av de förhållanden, som på ett eller annat sätt beröra sjuksköterskorna vid utövandet av deras kall. Deras utlåtande utmynnar emellertid endast i ett par fall i förslag till lagstadganden; det stannar mest vid uttalanden av önskemål ifråga om de uppslag till förbättringar, vartill utredningen givit anledning.

Styrelsen skall i sitt yttrande begränsa sig till att beröra sakkunniges direkta förslag, men vill på samma gång begagna tillfället att framlägga några önskemål i de fall, där styrelsen hyser en från de sakkunnige avvikande mening eller där styrelsen för sin del anser förändringar vara av förhållandena påkallade.

En av de viktigaste punkterna i betänkandet avser ett slags legitimation av sjuksköterskor. Sedan sakkunnige prövat och, såsom för våra förhållanden icke lämplig, utdömt den i några länder genomförda statsregistreringen av sjuksköterskor, föreslå de, att staten skall ingripa ordnande på sjukvårdens område genom att tilldela de sjuksköterskeskolor, som äga betingelser för att utbilda väl kvalificerade sjuksköterskor, epitetet godkända skolor och premiera dem genom att lämna statsbidrag till vid dessa skolor utbildade, i offentlig eller

därmed jämförlig sjukvård anställda sjuksköterskors pensionering. Till följd av dessa förmåner skulle myndigheter och med dem jämförliga arbetsgivare förmås att anställa sköterskor, som genomgått godkända skolor. Den på detta sätt vunna fördelen, att det allttjämt bleve skolan, som ansvarade för att den från densamma utgångna sjuksköterskan beretts en god utbildning och att det icke bleve staten, som genom någon slags statsexamen övertog garantierna för sjuksköterskekårens utbildning, synes styrelsen utgöra en synnerligen lycklig lösning av den svåra frågan om legitimering av sjuksköterskor. I likhet med sakkunnige anser styrelsen, att härigenom det goda skulle vinnas, att det enskilda initiativet icke stäcktes och att en undervisning efter en viss schablon undvekes samt att förmånen av statens pensionsbidrag skulle göra de godkända skolorna eftersökta, så att de komme att förfoga över ett stort antal inträdesökande och därigenom bleve i tillfälle att göra ett gott urval av elever.

I den viktiga punkten angående vilka fordringar, som böra ställas på omfattningen av de godkända skolornas kurser, intar däremot styrelsen en avvikande ställning. Sakkunniges förslag att en ett-årig kurs skulle utgöra minimifordran för vinnande av statens godkännande, synes styrelsen vara ett betänkligt steg, ägnat att hämma utvecklingen på sjukvårdens område. Styrelsen stöder denna sin uppfattning bland annat därpå, att våra största utbildningsanstalter alltmera ökat utbildningstiden och att ett stort antal av våra landsortslasarett utan någon påtryckning utifrån funnit det

med sin fördel förenligt att lägga om sin undervisning till två-årig, ja, i några fall till tre-årig, vilka fakta tydligt peka hän på, att erfarenheten vid sjukhusen givit vid handen, att en ett-årig utbildning icke är tillräcklig. Frånsjuksköterskornas eget läger komma även vittnesbörd i samma riktning, vilket otvivelaktigt visar, att läkarne i allmänhet kräva så mycket ifråga om sköterskornas insikter och duglighet, att dessa känna sig behöva en nog så grundlig utbildning för att rätt kunna motsvara de på dem ställda fordringarna.

Om till utgångspunkt toges en uppdelning av sjuksköterskorna i tre grupper, nämligen:

1) fast anställda sköterskor vid sjukhus och dylika anstalter — anstaltsköterskor — 2) distriktssköterskor och med dem jämförliga samt 3) privatsköterskor, uppstår frågan var sjuksköterskan med endast ett-årig utbildning skall finna användning.

Redan nu äro inom anstaltsvården de flesta sköterskorna (översköterskor, avdelningssköterskor eller med dem likställda sköterskor) mer än ett-årigt utbildade, utgångna som de mestadels äro från Sophiahemmets, Röda Korsets, Sabbatsbergs sjukhus', Sahlgrenska sjukhusets, Södra Sveriges sjuksköterskehems med flera kurser, och det kan med visshet antagas, att de av dem, som endast fått en ett-årig utbildning, tillhöra en äldre generation, och att de kurser de på sin tid genomgingo numera omlagts till minst två-åriga. Det är väl också knappast troligt, att då, såsom nu är fallet, läkekonsten och sjukvården äro stadda i oupphörlig och snabb

utveckling, sjukhusen skulle komma att nedsätta fordringarna på sina sköterskors kompetens.

Vad distriktssjukvården beträffar, tillmätas sakkunnige dennagren av sjukvården den allra största betydelse och framhålla eftertryckligt, att för densamma är den bästa, minst två-åriga utbildning nödvändig, och vill styrelsen kraftigt understryka denna mening.

Återstår så den privata sjukvården. Men privatsköterskan har en mycket krävande och grannlaga uppgift att fylla; hon tarvar mer än väl den fostran, de kunskaper och den auktoritet en grundlig utbildning skänker, och varken allmänheten, läkarna eller sköterskorna själva skulle vinna på att fordringarna för denna grupp sänktes, varigenom privatsköterskan bleve sämre rustad för utövande av sitt kall än övriga sköterskor och privatvården komme på ett lägre plan än övriga grenar av sjukvården, vilket återigen skulle ha till följd, att de flesta dugliga och väl utbildade sköterskor mer än som redan nu är fallet skulle hålla sig borta från detta, åtminstone i jämförelse med anstaltsvården, mindre eftersökta arbetsområde.

Visserligen instämmer styrelsen i sakkunniges uttalande, att många av delägre kvalificerade sjuksköterskorna utövat en gagnande verksamhet, och erkänner villigt att enskilda individer finnas, som trots otillräcklig utbildning, eller kanske till och med utan nämnvärd sådan, dock på grund av naturliga anlag och goda karaktärsegenskaper visat sig vara dugliga sköterskor. Då det emellertid härvid är fråga om åtgärder från statens sida för att få till stånd en enhetlig och

och kompetent sjuksköterskekår och förhindra dess uppblandning med minder-
värdiga element, kan detta icke få inverka
på ett ordnande, avsett att gälla för
lång tid framåt. Den omständigheten,
som sakkunnige framhålla, att för de
mindre väl situerade arbetsgivarna skö-
terskor med kortare utbildning skulle
vara behövlige, bör icke få förrycka
utvecklingen, i synnerhet som erfaren-
heten ger vid handen, att utbildningen
icke verkar normerande på avlönings-
förhållandena, då, åtminstone vad privat-
sköterskorna beträffar, de mindre väl
kvalificerade oftast begära och erhålla
samma förmån som de bäst utbildade.
Ordföranden i förbundets sjukvårds-
kommitté i Göteborg, professor Dahlgren,
framhåller att behovet av en billigare
arbetskraft för sjukvården borde till-
godoses genom hjälp av offentliga anslag,
som skulle göra det möjligt att för den-
samma förvärva goda sjuksköterskor.
För övrigt torde den ifrågavarande kate-
gorien sköterskor, de med kortare utbild-
ning, alltjämt komma att finnas, enär
en del mindre lasarett, i behov av den
billiga arbetskraft, som genom eleverna
erhålles, fortfarande komma att anordna
kurser utan att uppfylla de villkor, staten
kan komma att ställa på de godkända
skolorna. Ännu ett skäl mot de sak-
kunniges förordande av den ett-åriga
godkända skolan kan i detta samman-
hang anföras. Om, såsom är troligt, de
sköterskor, som valde densamma, i stort
sett bleve hänvisade till det privata sjuk-
vårdsområdet, komme statens utfästelse
att lämna bidrag till deras pensionering
att i praktiken visa sig av intet värde,
då enligt sakkunniges förslag endast

hos staten, kommunen eller därmed
jämförliga arbetsgivare anställda sköter-
skor skulle äga rätt till statsbidrag. Av-
sikten med statens premiering av de ett-
åriga skolorna bleve således icke vunnen.

I samband med förslaget om ett-årig
godkänd skola framhålla sakkunnige,
att biträdeskåren på denna väg skulle
kunna vinna vidare utbildning. Det skall
visst icke förnekas, att sjuksköterske-
kåren kan tillföras goda och dugande
arbetskrafter från biträdenas grupp, men
detta förhållande bör icke få spela någon
roll vid bestämmandet av minimiford-
ringarna för de godkända skolorna.
De biträden, som höra till den kategori,
att det vore önskvärt att de kunde
avancera till sjuksköterskor, skulle antag-
ligen icke rygga tillbaka för en två-årig
kurs, som i de flesta fall meddelas gratis
eller med mycket små omkostnader
för vivre m. m. Även förespråkare för
den ett-åriga kursen, vilka i likhet
med sakkunnige med intresse omfatta
frågan om biträdenas möjligheter till
vidare utbildning, göra gällande, att för
de sköterskeelever, som endast ha folk-
skoleunderbyggnad, en två-årig kurs
måste anses nödvändig. Sakkunniges
förordande av den ett-åriga kursen för
att biträdenä med lätthet skulle kunna
vinna erforderlig kompetens motsäges
av nämnda uppfattning, i det att biträdena
just tillhöra den folkskolebildade klassen.

På grund av de skäl som anförts och
övertygad om, att en god sjuksköterske-
kår icke kan skapas genom att upp-
ställa låga krav, vill styrelsen som sin
mening uttala, att kurserna vid de av
staten godkända och premierade skolorna
böra omfatta minst två år, varav följer,

att endast den, som genomgått en minst två-årig, godkänd skola, får anses som sjuksköterska med godkänd utbildning och erhålla statsbidrag till sin pensionering.

Styrelsen har här uteslutande uppehållet sig vid minimifordringarna på kursernas längd, ehuru sakkunnige föreslagit två typer av godkända skolor, den lägre med ett-årig och den högre med två-årig utbildning, varefter de från de respektive skolorna utgångna sjuksköterskorna skulle särskiljas i tvenne grupper, men styrelsen har endast velat framhålla vad densamma anser böra utgöra normen för statens godkännande av en sköterskeskola. Till det enskilda initiativet kan nog tryggt överlämnas att fortfarande organisera den högre utbildning, som kan anses behöfelig. Att dessa högre mer än två-åriga kurser även skulle bliva av staten godkända och att de från dem utgångna sköterskorna skulle erhålla statsbidrag till sin pensionering är själfallet. Någon olikhet i benämningen på de ur respektive två-åriga eller fleråriga skolor utgångna sjuksköterskorna anser styrelsen obehöfelig.

Den av sakkunnige föreslagna inspektionen av de godkända skolorna, sjukvårdspersonalens arbetsförhållanden samt elevmaterialets sovring och elevernas utbildning vinner styrelsens varma erkännande.

Med avseende på sköterskornas löneförhållanden vill styrelsen framhålla önskvärdheten av att den lönestat, som gäller för de av Stockholms stad och Göteborgs stad anställda sjuksköterskorna, kunde vinna tillämpning såväl för anstaltssköterskorna ute i landet som för distriktssköterskorna, varvid

distriktssköterskorna i likhet med anstaltssköterskorna böra erhålla fri kost, bostad, värme och lyse eller skälig ersättning härför. — Med avseende på anstaltssköterskornas arbetsförhållanden vill styrelsen i följande punkter sammanfatta några önskemål:

1) Vid lasarett och därmed jämförliga sjukvårdsanstalter bör sjukvårdspersonalen — det vill säga sköterskor, elever och biträden — å allmän sal utgöra en på högst sju patienter; 2) i enskilda och halvenskilda rum bör personalberäkningen utgöra en på tre, respektive fyra patienter; 3) vid överbeläggning bör extra personal anskaffas i proportion till överbeläggningen; 4) arbetsdagens längd bör ej i regel överstiga 14 timmar från klockan 7 f. m. till klockan 9 e. m., varifrån förutom måltidstimmar 2 lediga timmar böra avgå; 5) ledighet bör beredas en halv dag i veckan och söndagsför- eller eftermiddag; 6) minst en månads semester bör årligen givas med bibehållen lön och skälig ersättning för kost.

I sakkunniges uttalande om det lämpliga i att husmödrar och föreståndarinnor vid sjukvårdsanstalter äro utbildade sjuksköterskor instämmer styrelsen.

Styrelsen ansluter sig ävenledes till sakkunniges uppfattning att samtliga sjuksköterskor, till vilkas pensionering statsbidrag utgår, böra stå till militärsjukvårdens förfogande i händelse av krig och förordar livligt det senare av de alternativ, sakkunnige uppställt för fyllande av uppkomna vakanser efter de utkallade, nämligen att varje sjukhus själf bör utbilda sin reservpersonal att vid behov tagas i anspråk.

Beträffande sakkunniges förslag, att

de godkända skolorna skulle bli skyldiga att mottaga hospitalssköterskor som elever för utbildning i kroppssjukvård, vill styrelsen som sin mening framhålla, att en dylik skyldighet skulle kunna innebära väsentliga olägenheter och verka förryckande på kursplanen. Denna angelägenhet torde måhända kunna ordnas genom överenskommelse med de mindre lasarett, som ej ha för avsikt att anlägga skolor av samma typ, som de av staten godkända.

Mot knappheten i den av sakkunnige föreslagna pensionen, 500 kronor, i vissa fall genom tilläggsavgifter av sköterskorna själva ökad till högst 700 kronor, vill styrelsen nedlägga en bestämd gensaga. Sjuksköterskekallet tager sina utövaras krafter helt i anspråk från tjugufemårsaldern. Vid uppnådda 55 år är sköterskan i regel att betrakta som förbrukad; endast i enstaka fall torde hon efter denna tid vara i stånd att skaffa sig nämnvärd inkomst av arbete. Om därtill lägges, att även de ekonomiskt bäst situerade sköterskornas avlöning ej medgiver några större besparingar utöver pensionsavgifterna, så fordrar rättvisan, att pensionen sättes till ett belopp, som bereder sin innehavare en nödortförlig utkomst. På grund härav vill styrelsen hemställa, att pensionsfrågan ånyo måtte komma under utredning. Genom ett höjande av statens och arbetsgivarens bidrag torde utsikter finnas att pensionerna kunna komma att uppnå dubbla det föreslagna beloppet.

I detta sammanhang skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke förmånen av statsbidrag till pensionering borde tillkomma varje från godkänd skola utgången sjuksköterska, oavsett var hon

därefter bleve anställd. Redan nu är det så, att en sjuksköterska blott behöver ha varit anställd någon del av året i offentlig eller liknande tjänst, för att pensionsbidrag av staten skall kunna beviljas henne. Sakkunnige framhålla ifråga om statsbidrag till pensionering, att "för utbildning till de allra flesta yrken, av vilka många äro för det allmänna mindre oumbärliga än sköterskeyrket, underhåller staten dyrbara skolor i större eller mindre antal. För sköterskeutbildningen har staten hittills ej behövt vidkännas den minsta uppoffring. Det antydda statsunderstödet kommer, såsom ovan visats, att indirekt kraftigt främja en god sköterskeutbildning." Denna sakkunniges motivering synes styrelsen även kunna tillämpas på privata sköterskorna. Säkerligen skulle beviljande av pensionsbidrag till var och en, som nöjaktigt genomgått godkänd skola, även befrämja tillgången på kompetenta sköterskor för den privata sjukvården, vilket tidigare framhållits som en viktig samhällsangelägenhet.

Beträffande den planerade pensionsföreningens namn—"Sjuksköterskornas pensionskassa"—ber styrelsen få påpeka, att förväxling lätt kan komma att uppstå med den sedan mer än 20 år existerande "Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening", i dagligt tal oftast kallad "Sjuksköterskornas pensionsförening", som räknar cirka 1200 medlemmar och som genom utdelande av såväl pensioner som invaliditetshjälp utgör ett gott stöd för ett stort antal sköterskor. Styrelsen, som tagit verksam del i stiftandet av nämnda förening och varit i tillfälle att under alla dessa år följa dess gagnande verksamhet, är varmt intres-

serad av att den nya organisationen erhåller ett namn, som utesluter förväxlingar mellan de båda föreningarna.

I ytterligare tvenne fall ha sakkunnige framlagt direkta förslag till lagbestämmelser, det ena rörande skydd mot överansträngning till följd av vaxning, det andra rörande försäkring mot smittosjukdom, ådragen under sjukvårdsarbete, och får styrelsen instämma i båda dessa förslag, dock under uttalande av det bestämda önskemålet, att även privatsköterskorna måtte bli innefattade i det senare lagförslaget. Om, såsom av sakkunnige föreslagits, smitta, ådragen isjukvård, jämföras med olycksfall i arbete och genom Lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den 17 juni 1916 så gott som alla löntagare intill 5,000 kronors årsinkomst erhålla ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, förefaller det orimligt, att privatsköterskorna, endast på grund av sitt arbetes säregna beskaffenhet, skulle bli ställda utanför. Måhända kunde den utvägen anlitas, att byråerna tillerkändes något statsbidrag för försäkring av sina i epidemisjukvård använda sjuksköterskor samt att resten av försäkringskostnaden uttoges av arbetsgivarna till de i smittosam sjukvård anställda privatsköterskorna i form av höjda dagavgifter.

Under framhållande av att en god platsförmedlingsbyrå för sjuksköterskor i viss mån har likartad betydelse för en trakt som ett gott sjukhus, framlägga sakkunnige ett detaljerat förslag om huru dylika byråer skulle kunna upprättas för att vinna statens godkännande, men styrelsen vill för sin del taga fasta på en i detta sammanhang av

sakkunnige framkastad tanke på en centralisering av platsförmedlingen. Detta skulle kunna åstadkommas genom att ledningen av denna angelägenhet överlämnades till Svensk Sjuksköterskeförening, som medelst filialer på de orter, där det visade sig behöfligt, handhade platsförmedlingen för sjuksköterskor i överensstämmelse med de av sakkunnige uppställda principerna och förde register över samtliga från godkända skolor utgångna sjuksköterskor med undantag av de till de slutna institutionerna hörande. Genom en sådan anordning skulle stora fördelar vinnas, bland annat den, att efterfrågan och tillgången på sjuksköterskor kunde överblickas. Däremot vill styrelsen på det bestämdaste avvisa varje tanke på att lägga denna angelägenhet under den offentliga arbetsförmedlingen, då sjukvårdsarbetet på grund av sin art och beskaffenhet fordrar särskilda insikter och förutsättningar av dem, som skola förmedla detsamma, samt sålunda icke låter sig inrängas under de vanliga formerna av offentlig platsförmedling.

Med de undantag, som de ovan framförda synpunkterna innebära, anser styrelsen, att sakkunniges förslag äro i hög grad ägnade att främja en god utveckling på sjukvårdens område och medföra den förbättring i sjuksköterskornas och den övriga kvinnliga sjukvårdspersonalens ställning och arbetsförhållanden, vilken med utredningen avsetts.

Stockholm den 29 oktober 1917.

Underdånigst för

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse
Agda Montelius, f. Reuterskiöld.

Sigrid Ulrich.

Rimforsa lanthushållningsskola.

En återblick vid skolans 10-årsjubileum.

Den 1 nov. 1917 kunde Fredrika-Bremer-Förbundets lanthushållningsskola för utbildande av lärarinnor blicka tillbaka på en 10-årig verksamhet. Hur skolan kom till och i vilket syfte torde vara välbekant, och här skall därför i största korthet redogöras därför.

Första gången frågan om upprättande av "skolor för lantkvinnans uppfostran för sitt arbete" kan sägas ha förekommit i Fredrika-Bremer-Förbundet var vid ett möte 1903, där föredragsämnet var: Kan något göras för att minska den kvinnliga emigrationen och dess faror?

Att dessa två frågor förekommo tillsammans utvisar att förbundet tänkte sig att genom lantkvinnans uppfostran för sitt arbete skulle hemförhållandena förbättras, vantrevnaden försvinna och de unga kvinnorna ej så lätt angripas av Amerikafebern.

Det dröjde emellertid några år innan förbundet tog första steget till tankens förverkligande. Det skedde, då förbundet år 1906 uppdrog åt fröken Gertrud Adelborg att i Danmark studera skolor, som där kunde finnas för unga kvinnors undervisning i lanthushåll med allt vad därtill hör. Resultatet av resan blev, att fröken Adelborg fann, dels att i Danmark icke existerade några skolor av det slag, som förbundet tänkt sig, dels att för att sådana skulle kunna upprättas, behövdes först en anstalt för utbildande av lärarinnor i lanthushåll i ordets vidsträcktaste betydelse.

Fredrika-Bremer-Förbundet tillsatte

då en kommitté bestående av fröken Gertrud Adelborg, fru Lizinka Dyrssen och fröken Lotten Lagerstedt för att föra frågan vidare. Konsul Oscar Ekman intresserades för saken, och sedan förbundets styrelse beslutat upprätta Fredrika-Bremer-Förbundets lanthushållningsskola för utbildande av lärarinnor, ställde konsul Ekman till förbundets disposition det av honom för ändamålet inköpta f. d. turisthotellet vid Rimforsa, den därinvid liggande bondstugan samt omkring tio tunnland jord. Konsul Ekman bekostade även nödvändiga reparationer samt lät uppföra en för det blivande småbruket ändamålsenlig ladugård.

Det var i de nu nämnda lokalerna skolan började sin verksamhet den 1 november 1907, då den första lärarinne-kursen gjorde sitt inträde. Den 14 november invigdes skolan.

För sin uppsättning erhöll skolan av statsmedel 2 500 kr. samt av hushållningssällskapen 3.900 kr. Under de tre första åren av sin verksamhet åtnjöt skolan årligen statsanslag av 4.000 kr., 1910 höjde riksdagen anslaget till 6 000 kr., från 1914 har det utgått med 8.000 kr. årligen.

Hushållningssällskapen, som så frikostigt bidrogo till skolans startande, ha även sedermera tilldelat skolan anslag. För närvarande är det dock blott Östergötlands, Gävleborgs och Kopparbergs hushållningssällskap, som ekonomiskt understödja skolans verksamhet.

I mars 1910 härjades som bekant

skolan av eldsvåda, varvid huvudbyggnaden i grund nedbrann.

Sedan herr Oscar Ekman på Bjärka-Säby ådagalagt sitt intresse för skolan och givit dess styrelse ett kraftigt stöd genom att dels förvandla den dittillsvarande dispositionsrätten till full äganderätt, dels ställa brandförsäkringssumman till förbundets förfogande och dels åtaga sig kostnaderna för ritningar till ny skolbyggnad, beslöt styrelsen att uppföra ny byggnad och fortsätta verksamheten.

Ritningarna till den nya skolan utfördes av professor I. G. Clason, och redan i slutet av maj 1910 börjades arbetet på dess uppförande. Den 13 sept. 1911 skedde dess invigning.

Från början hade man tänkt sig kursen 1½-årig, elevernas antal 20 och likartad utbildning för alla. Under den första kursen gjordes emellertid först och främst den erfarenheten, att tiden var för knappt tilltagen, vidare att kunskapernas grundlighet skulle befrämjas om specialisering infördes och således facklärarinnor av olika slag utbildades, samt slutligen att arbetet skulle kunna bättre organiseras om elever antoges för varje år, och på så sätt en äldre och en yngre kurs samtidigt bevistade skolan.

Dessa erfarenheter lades till grund för de ganska genomgripande förändringar i skolans arbetsplan, som genomfördes hösten 1909.

Sedan dess är kursen 2-årig, under andra läroåret äger specialisering rum, varigenom olika slags lärarinnor utbildas, nämligen lärarinnor i lanthushåll, skolkökslärarinnor, trädgårds- och slöjd-lärarinnor.

Under de åtta år som gått, sedan denna

förändring genomfördes, ha naturligen nya erfarenheter gjorts, och då dessutom tiderna undergått avsevärda förändringar, torde ej vara uteslutet, att vissa nya förändringar under den närmaste tiden komma att genomföras.

Elevantalet har ökat från 10 till 14 å 15 årligen antagna.

Under de gångna tio åren ha 99 elever utexaminerats, de sista 13 den 28 september i år. Av dessa 99 ha 8 anställning som förstandarinnor för skolor av olika slag såsom landthushållsskolor, husmodersskolor på landet, 7 förestå offentliga inrättningar såsom centralkök, barnhem, 5 äro hemkonsulenter, 3 koloniträdgårdskonsulenter, 1 konsulent för fjäderfäskötsel, 7 lanthushållslärarinnor, 14 skolkökslärarinnor, 14 trädgårds- och slöjdlärarinnor, 2 ha egen trädgårdsverksamhet, 2 fortsätta sin utbildning, 2 enskild anställning, 4 arbeta i föräldrahemmen, 15 ha ingått äktenskap.

Om 6 saknas underrättelse och av den kurs, som utexaminerades den 28 sept. i år, sakna 9 ännu anställning.

Redan sommaren 1908 anordnades vid skolan en husmoderskurs, som, på samma gång den avsåg att giva döttrar från mindre lantbrukarhem tillfälle att inhämta kunskaper i rätta skötseln av ett lanthushåll, även blev en övningskola för lärarinneelevernas teoretiska undervisningsövningar.

Tillfälle till ledning av praktiskt arbete erhöles lärarinneeleverna vid det för ändamålet anordnade vandrande skolköket.

Även de följande åren höllos liknande kurser: husmoderskurser och vandrande skolkökskurser ända till 1913.

Föregående år, alltså 1912, hade riksdagen beviljat anslag till upprättande av de av den kungl. kommittén för den lägre lantbruksundervisningens ordnande föreslagna lantushållsskolorna. Styrelsen för F.-B.-F:s lantushållningsskola för utbildande av lärarinnor beslöt omedelbart att upprätta en lantushållsskola. Enligt det kungl. reglementet skulle dessa skolors kurser omfatta en tid av minst 12 veckor. I allmänhet ha kurserna vid Rimforsa lantushållsskola omfattat 17 veckor. Årligen ha hållits 2 sådana.

På lantushållningsskolans initiativ anlades sommaren 1911 en skolträdgård vid Tåvelstad folkskola, och undervisningen där har ända till år 1917 upprätthållits av lantushållningsskolans trädgårdslärlarinneelever. Undervisningen har varit icke blott praktisk utan även teoretisk.

Vandrande skolköskurser för bygdens flickor i konfirmationsåldern ha fortfarande hållits.

Sommaren 1916 hölls en fast småbrukarkurs för kvinnor, vilken vann stor anslutning från nejdens befolkning. Kursen var en s. k. specialkurs med undervisning i trädgårdsskötsel och trädgårdsprodukternas tillvaratagande i hushållet.

Sistlidna sommar har Svenska skolkökslärlarinnornas förening haft en fortsättningskurs i trädgårdsskötsel för skolkökslärlarinnor förlagd till Rimforsa med fröken S. Melander som kursledare.

Den 18 och 19 maj i år hölls på initiativ av folkhushållningskommissio-

nens kvinnoråd en instruktionskurs (dyrtidskurs) för från skolan utexaminerade lärarinnor.

För bygdens befolkning ha utom förutnämnda trädgårds- och skolköskurser anordnats demonstrationer i matlagning.

På begäran av Östergötlands läns hushållningssällskap har skolan medgivit, att en dess lärarinna, fröken Agnes Lundberg, sedan 1914 har fått medverka vid hushållningssällskapets småbrukarkurser genom föredrag i huslig ekonomi m. m. å kursernas kvinnodagar.

Samma lärarinna har under ett år tjänstgjort som konsulent i Östergötlands läns fjäderfäavelsförening.

På våren 1916 inkom Simonstorps kommunalnämnd med anhållan att skolan måtte i Simonstorps församling anordna en demonstrationskurs i matlagning. Skolan åtog sig saken, och kursen hölls av en av skolans lärarinnor i huslig ekonomi, fröken Edith Svensson, den 25—29 april.

Från och med sommaren 1910 har skolan årligen besökts av hushållningssällskapens kvinnliga stipendiater på studieresa. Då en sådan grupp anslagit tillräckligt tid för sitt besök, har för stipendiaterna anordnats demonstrationer i matlagning, smör- och ostberedning, mjölkning m. m. samt hållits föredrag i barnavård, hygien o. d. Sommaren 1916 hade vid skolan anordnats en s. k. kvinnodag, då stipendiater från ett flertal län möttes å Rimforsa för att gemensamt bese skolan, åhöra föredrag i olika ämnen och idka samkväm. L. N.-B

Några kvinnoföretag i Göteborg

II

Hemtrevnad.

Vi, som leva under denna våldets och förstörelsens storhetstid, känna väl alla ett behov att haka oss fast vid den sanningen, att även de goda och välsignelsebringande tankarna och gärningarna — icke blott de onda — ha alstringskraft, förmågan att nyskapa efter sin art. Också i företag, vars direkta syfte är av praktisk och ekonomisk natur, kunna vi med tillfredsställelse se bevis för denna ideellt trösterika sats.

Det var år 1908, som Stockholms "Hemtrevnad", de "självförsörjande, bildade kvinnornas" hus vid Östermalmsgatan 11 stod färdigt att mottaga sina långtande och bidande hyresgäster. Fem år senare hade en byggnad med enahanda syfte rest sig i rikets andra stad.

Som bekant var det fröken Eugénie Sundholm, som först tänkte den djärva tanken — ett helt hus, särskilt avpassat för de självförsörjande, bildade kvinnorna och deras levnadsförhållanden. En mängd små hem på ett eller två eller t. o. m. tre rum, varje lägenhet försedd med tambur, garderob och ett litet kök med gas och vattenledning. Och så skulle hyresgästerna så att säga bilda ett gemensamt hushåll med centralkök och matsal och sällskapsrum, ty i regel ha de "självförsörjande" kvinnorna ju icke tid eller möjlighet att ägna sig åt individuell matlagning. Detta var grundtankarna i företaget.

Hur Stockholmshuset blev till är nu en gammal historia. Den som inlade

ett stort arbete vid den vackra tankens realiserande var fröken Julia von Bahr, som ju även är Romanäs' skaparinna. Och hon har också tagit initiativet till Hemtrevnad n:o 2, vid Erik Dahlbergsgatan i Göteborg.

Det var en gång under våren 1910, som det första anslaget gjordes. Fröken von Bahr höll då å Chalmerska institutets lokal i Göteborg föredrag om Stockholms Hemtrevnad inför en publik av 400 inbjudna kvinnor från olika verksamhetsområden. Å detta möte väckt förslag att även i Göteborg söka åstadkomma en dylik byggnad vann enhälligt tillslutning. Fröken von Bahr erhöi och mottog uppdraget att föra saken vidare.

Ritning på den planerade byggningen gjordes av professor Hans Hedlund. Kalkyl över kostnaderna uppgjordes. Man beräknade 4 à 5 % ränta å aktiekapitalet. Stöd och intresse för sin behjärtansvärda sak fick fröken v. Bahr av ett antal kända män och kvinnor. Som inbjudare till bildande av ett aktiebolag i syfte att i Göteborg bygga ett bostadshus för "självförsörjande, bildade kvinnor" ställde sig disponent och fru William Gibson, Jonsered, härads hövding Otto Mannheimer, fru Henriette Magnus, fröken Anna Wikander m. fl. Våren 1911 konstituerades bolaget, och på hösten samma år var minimikapitalet, 150,000 kr., insamlat. Bygget börjades 1911, och i okt. 1913

stod huset färdigt för inflyttning. Redan på våren detta år voro samtliga lägenheter uthyrd.

Det stora ståtliga huset beläget i hörnet av Erik Dahlbergs- och Föreningsgatorna har fem våningar, vindsvåningen inberäknad. Sällskapsrum, matsal och kök äro i motsats till vad fallet är i Stockholmshuset, där dessa lokaliteter ligga på nedra botten, förlagda högst upp, vilket förlänar behaget av en vacker och vidsträckt utsikt. Bostadslägenheterna, 60 till antalet, betinga en årlig hyra av 300—435 kr. för enkelrum, 530—700 kr. för två rum, inkl. värme, ett litet kök samt tambur. Den person, som har hand om matserveringen, fröken Eriksson, driver densamma som sin egen affär och erlägger således hyra för matsal och kök. De nuvarande priserna äro 58 kr. för både frukost och middag, den senare bestående av tre rätter; 36 kr. för ensamt middag. Mathållningen skötes utmärkt. De av hyresgästerna, som allt ifrån början bott i Hemtrevnad, äro icke skyldiga att begagna sig av matserveringen. För nytillträdande är detta däremot obligatoriskt. Genom befintligheten av en matvaruaffär i huset har man möjlighet att där förse sig med diverse nödvändigheter. Skomakare finns också. Huru mycket betyda icke detaljer som dessa för kvinnor, som äro strängt upptagna och som själva ordna med allt.

Men de agremanger, som Hemtrevnadsinstitutionen — om man får uttrycka sig så — bjuder på, äro säkerligen väl kända av Herthas läsarinor! Alla ha de säkerligen en bekant eller en bekants

bekant, som har sin hemvist i ettdera av de två stora husen vid Östermalmsgatan i Stockholm och Erik Dalhbergsgatan i Göteborg. Och de ha varit med om att någon Hemtrevnadshyresgäst med stolthet och glädje förevisat sin bostads resurser. Säkert ha många med mig tänkt och sagt, att själva atmosfären i Hemtrevnadsbostäderna ingav en behagligt vilsam känsla. Fastän kanske inte så många vilja ansluta sig till min hädiska förklaringsgrund till den säregna stämningen i dessa små kvinnohem — hushållsapparaters obefintlighet hela huset igenom. Ty, märkvärdigt nog, hur än apparaten gnisslar, så sättes alltjämt likhetstecken mellan hem, hemtrevnad och Hushåll (detta senare med stort H.) Att som Ibsen säger "et hjem er der, hvor alle dine tanker kan lege frit som børn paa faders fang" och — i bästa fall — "hvor ej din röst paa hjertedøren banker, for svaret lyder i beslægtet sang", och att alltså hem är något helt annat än hushåll och individuell matlagning, hör ju alltjämt till de samhällsomstörtande idéerna (då det ej är bara poesi!). Då det emellertid av lätt förklarliga skäl är en absolut omöjlighet för många ensamma kvinnor att skaffa sig ett hem av den rätta, patenterade sorten, så anses det ju dock förlåtligt, att de skaffa sig ett surrogat. Och att Hemtrevnadshuset är en typ, som speciellt ägnar sig för de "självförsörjandes" levnadsförhållanden, är obestridligt. Detta bevisas av den starka efterfrågan på lägenheter. En efterfrågan, som vida överstiger tillgången.

Också är man betänkt på att utvidga Göteborgs Hemtrevnad med en tillbygg-

nad å en bredvid liggande tomt, efter vad fröken Julia von Bahr — Aktiebolaget Hemtrevnads verkställande direktör, styrelseordförande och vice värd i en person — upplyste. Man kan lyckönska göteborgskorna till att numera kunna inregistrera en sådan eminent "byggherre" och organisatorisk förmåga i sina leder. Ty det är ont om dem, som äro kapabla att taga initiativ på detta område. Och många äro de företag, på vilkas tillblivelse det formligen ropas. Såsom exempelvis i Stockholm på ett bostadshus för pensionerade kvinnor — som bekant får ej denna kategori rymmas i Hemtrevnad (vilken bygg-

nad dessutom icke räcker till ens för alla ännu arbetande kvinnor, som önska bo där).

Glädjande är emellertid, att Hemtrevnad i Stockholm redan fått en avläggare. Och man har anledning hoppas att hus med centralkök efter Hemtrevnadstypen växa upp både här och där. Ty, upplyser fröken v. Bahr, förfrågningar om vårt hus komma oss ideligen tillhanda, — senast från Kalmar. Och t. o. m. från våra grannländer kommer man och beser de "självförsörjandes" hem för att omplantera idén i egen jordmån. Ja, den tanke, som tagit sig uttryck i Hemtrevnad, har tydligen livskraft.

ANNA KLEMAN.

Ett tioårsjubileum.

Strängnäs-kretsen av Fredrika-Bremer-Förbundet firade den 28 oktober sin tioåriga tillvaro med en fest i flickläroverkets nya lokal. Festen hade en halv-offentlig karaktär i det kretsens medlemmar anmodats medtaga intresserade personer utom föreningen. Kallelsen till mötet hade talrikt hörsammats av en publik, som i det närmaste fyllde skolans vackra samlingsal.

Första punkten på festprogrammet var hälsningstal av Strängnäs-kretsens ordförande, fru Hilda Kantzow, som sedan hon å styrelsens vägnar bjudit de närvarande välkomna lämnade en intressant med stor uppmärksamhet åhörd redogörelse för kretsens verksamhet under de gångna tio åren.

Då förbundsavdelningen i Strängnäs

startade sitt arbete, uppsatte den två mål för sin verksamhet. Det ena var skapandet av ett nytt yrkes- och studie-stipendium för kvinnor inom Södermanlands län. Redan i maj 1913 kunde kretsen till förbundets stipendieinstitution överlämna en summa av 5,080 kr., som sålunda bildar den erforderliga fonden för ett nytt stipendium. Det hade alltså krävt endast sex år för att få detta kapital samlat, och då inga större donationer blivit lämnade för ändamålet, hade det erfordrats ett intensivt arbete för att så snart nå fram till det goda resultatet. Det andra målet för kretsens närmaste verksamhet var anskaffandet av ett fast skolkök i Strängnäs. Här har man ännu icke lyckats komma fram till det slutliga syftet, men mycket förarbete

är undangjort. Medel till inredningen av skolköket finnas, en del av inventarierna — däribland spisarna — äro inköpta, och det finns grundad anledning hoppas att man snart skall ha nått målet. Vad slutligen lokalen beträffar, står en sådan redan till disposition inom flickskolans hus, anordnad genom skolstyrelsens försorg. — I väntan på det fasta skolköket har kretsen emellertid under de gångna åren med stöd av skolrådet anordnat fem flitigt besökta skolkökskurser. Från kretsens verksamhet är även att anteckna anordnandet av studiecirkel och föreläsningar i sociala ämnen, varjämte kretsen deltagit i flera insamlingar, däribland insamlingarna för Fredrika Bremers staty, Årstautställningen och nu senast för F.-B.-F:s Kvinnliga högre yrkesskola.

På detta anförande följde ett par anslående piano- och deklamationsnummer, varefter byråföreståndarinnan, fröken A. Thorstenson, höll ett föredrag om Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet i dess helhet. Talarinnan uppehöll sig särskilt vid det som från förbundets sida gjorts för att förbättra den självförsörjande kvinnans löne- och arbetsförhållanden, vid förbundets arbete för en gent emot hustrun rättvisare äktenskapslagstiftning samt vid strävandena att stärka och öka det kvinnliga inflytandet på samhällets angelägenheter. Framställningen åhördes med märkbart intresse av de närvarande.

Efter föredraget bjöds på vacker ång och violinmusik. Därpå avslutades den mera officiella delen av minnefesten, varunder även hade ingått ett

hälsningstelegram från förbundsstyrelsen i Stockholm.

Sedermera vidtog ett animerat samkväm i skolkökets blivande lokal i bottenvåningen, för tillfället festligt prydd med flaggor och blommor. Det allmänna intrycket av tioårsdagens högtidlighållande var att festens arrangörer, Strängnäs-kretsens styrelsemedlemmar, voro att lyckönska till en stämmingsfull och angenäm afton.

Högtidsdagen blev emellertid hugfäst även på ett annat sätt, ägnat att väcka känslor av tacksamhet och glädje. Fru Kantzow överlämnade nämligen på denna dag till kretsens blivande skolkök en gåva av 500 kronor.

Göteborgskretsen av Fredrika-Bremer-Förbundet hade den 18 oktober sitt första sammanträde för hösten. Vid sammanträdet antogs stadgar och valdes styrelse efter den vid det konstituerande mötet i våras tillsatta och nu avgående interimstyrelsen. Den nya styrelsen har följande sammansättning: fru Mary von Sydow f. Wijk, ordf., fröken Thyra Kullgren, v. ordf., fröken Kerstin Fjetterström, sekreterare och kassaförvaltare, fru Lilly Kjellberg och fröken Anna Lönnerblad. Suppleanter i styrelsen blevo fruarna Klara Wijkander och Astrid Levisson. Till revisorer utsågos fröken F. Hjertberg och fru M. Wallenius och till deras suppleanter fru T. Matell och fröken Jeanna Otterdahl.

Notiser från bokvärlden.

Arbeterskornas värld. Studier och erfarenheter av *Gerda Meyerson*. Hugo Gebers förlag.

I en nyligen utkommen bok med ovanstående titel har fröken Meyerson för den socialt intresserade läsekretsen framlagt sina iakttagelser och rön angående fabriksarbeterskornas bostads- och arbetsförhållanden. Med denna bok har den svenska litteratur, som behandlar kvinnors yrkesarbete, fått ett synnerligen värdefullt tillskott.

Förf. ägnar sitt ämne en ingående behandling, rik på sakliga uppgifter. I olika uppsatser redogöres för de industri-grenar, inom vilka kvinnor sysselsätts, för löne- och arbetsförhållanden, skyddslagstiftning, bostads- och semesterfrågor, hemarbeterskornas ställning, arbeterskornas bildningssträvanden o. s. v. I ett utomordentligt intressant kapitel, får man en inblick i hur de industri-arbetande kvinnorna reda sig med sin ofta mycket knappa förtjänst, och några exempel ur enskilda arbeterskors räkningsböcker visa, hur veckoinkomsten fördelas.

Med sitt gedigna och kunskapsgivande innehåll har boken även den förtjänsten, att tack vare en smidig och lättflytande stil kunna studeras utan någon som helst möda.

Läsningen av boken om arbeterskornas värld väcker känslor av uppriktig tacksamhet mot dess författare, som mitt uppe i sin mångsidiga praktiska verksamhet bland arbeterskor och för arbeterskor funnit tid att nu — liksom tidigare i broschyren "Kvinnorna i industrien" — i det tryckta ordets form framlägga sin rika erfarenhet och sin grundliga kunskap, förvärvade under många år av socialt arbete och sociala studier.

A. Th.

(Insänt.)

Tolv frågor till Sverges kvinnor.

Fyller du ditt hjärta och dina tankar med stundens bekymmer? eller

Besinnar du att den tid i vilken du lever ställer stora och nya krav på dig?

Jämrar du bara över kriget? eller

Gör du själv vad du kan för fredens sak?

Nöjer du dig med tomma önskningar om en lyckligare framtid? eller

Bygger du själv på den kommande fredens grundmur genom att pränta in i dina barn en outrotlig avsky för kriget och kärlek till freden?

Ursäktar du dig med att det tjänar till intet och att intet finns att göra? innan

Du tagit reda på de möjligheter som i vårt land skapats just för dig att ge uttryck åt din fredsvilja?

Klandrar du andra för att de ingenting göra? eller

Har du tagit reda på kvinnornas internationella fredsarbete?

Är du en länk i kvinnornas fredskedja, som knytes i alla land?

Tänker du låta dessa frågor gå dig likgiltigt förbi? eller

Vill du vara med och hjälpa oss i vårt arbete?

Svenska sektionen av Internationella kvinnokommittéen för varaktig fred (I. C. W. P. P.) inbjuder för fredssaken intresserade personer att besöka det läsrum som kommittéen i samverkan med Svenska fredsförbundet öppnat Karduansmakaregatan 6, II tr., Stockholm.

Läsrummet, där upplysningar om fredsrörelsen lämnas och där litteratur finnes tillgänglig — även för utlåning —, hålles öppet varje dag kl. 2—4 e. m. samt dessutom måndagar och torsdagar 6.30—8.30 e. m. Inga avgifter.

Första torsdagen i varje månad kl. 6.30—8.30 e. m. träffas sektionens medlemmar å läsrummet, då tillfälle ges till meningsutbyte i aktuella fredsfrågor.

Stockholm i oktober 1917.

Anna Kleman, Valhallavägen 59.

Mathilda Widegren, Sibyllegatan 59.

Anna Lindhagen, Floragatan 15.

Nina Andersson, Västerås.

Ellen W. Palmstierna, Baldersgatan 5.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4.)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter inflyttna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.

UTAN MELLANHÄNDER.

CHEVIOTS-KJOLAR KLÄDESKJOLAR

SIDEN-KJOLAR

billigast direkt å

STOCKHOLMS KJOLFABRIK

MALMSKILLNADSGATAN 9, 2 tr.

R. T. 121 46.

A. T. 4 74.

Annonser för HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

Rikstel. 9783

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 9783

Anna Bengtsons Kappaffär

KULLAGATAN 21, HÄLSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45 & 32 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages.

Innehåll: ✓

Efter fyra hundra år. Av *Emilia Fogelklou*

W.F. Fredrika-Bremer-Förbundet om sjuksköterskornas utbildning
och arbetsförhållanden. ✓

Rimforsa lanthushållningsskola. En återblick vid skolans tioårs-
jubileum.

Några kvinnoföretag i Göteborg. II. Av *Anna Kleman*.

Ett tioårsjubileum.

Notiser från bokvärlden.

STOR JULUTSTÄLLNING

av stifulla presentartiklar i svensk kristall

Vackra nyheter.

Alla prislägen.

De Svenska Kristallglasbrukens Försäljningsmagasin

20 Birger Jarlsgatan 20

;;

5 Regeringsgatan 5

D A M E R

Nu inkommit nyheter för hösten och vintern **BLUSTYGER**, Bomullsviulle, från 1,25 per mtr., **KJOLTYGER**, grått och blått, från 2,60 per mtr., **DRÄKTTYGER** från 6,25 per mtr., **CHEVIOT** från 4,50 per mtr., **SIDEN** från 2,25 per mtr., Stort urval i skotska tyger, passande till barnklädningar.

Satin	fr. kr. 1,25	Reformliv	fr. kr. 2,50
Täcktyg	„ „ 0,95	Snörliv	„ „ 2,45
Creton	„ „ 1,45	Korsettskyddare	„ „ 1,35
Flanell	„ „ 0,80	Tröjor, Lahmanns	„ „ 1,30
Strandkoftor	„ „ 8,50	Kalsonger, Lahmanns	„ „ 2,45
Underkjolar, triå	„ „ 3,60	Linnen	„ „ 1,85
Underkjolar, satin	„ „ 4,45	Köksförkläden	„ „ 1,30

SYBEHÖR - GÄRDINER - LINNEVAROR STUVAR STRUMPOR - VANTAR OCH HANDSKAR

SVENSKA VARUHuset

54 Drottninggatan 54 — 1 tr. — 37 Stora Nygatan 37 — 1 tr.